

LUNDS
UNIVERSITET

Rektor

BESLUT

2018-06-21

V 2018/750

Universitetskanslersämbetet
Box 7703
103 95 Stockholm

1

Yttrande över remiss: Universitetskanslersämbetets rapport kvalitetssäkring av forskning. Rapportering av ett regeringsuppdrag (2018:2).

Lunds universitet har beretts möjlighet att yttra sig över Universitetskanslersämbetets rapport *Kvalitetssäkring av forskning. Rapportering av ett regeringsuppdrag (2018:2)*, UKÄ:s registreringsnummer 111-331-17. UKÄ efterfrågar synpunkter på ”...bedömningarna av hur forskningens kvalitetssäkring kan inkluderas i nuvarande systems olika komponenter, och gällande fortsatt utvecklingsarbete.” Med anledning härav får universitetet anföra följande:

Sammanfattning av universitetets synpunkter

- Universitetet ställer sig övervägande positivt till att det befintliga systemet för kvalitetssäkring byggs ut till att också inkludera forskning. Det bör dock finnas beredskap hos UKÄ för att, vid behov, göra mer omfattande anpassningar av nuvarande system än de som UKÄ skisserar i sin rapport. Universitetet avråder bestämt från att forcera utvecklingsprocessen.
- Universitetet välkomnar UKÄ:s inbjudan till landets lärosäten att delta i det fortsatta utvecklingsarbetet, något som ytterligare stärker det ömsesidiga förtroendet och bidrar till det utvecklade systemets relevans. Det gäller inte minst arbetet med att etablera ett ramverk för lärosätenas kvalitetssäkring av forskning.
- Det är av största vikt att det nationella system som utvecklas är kvalitetsdrivande.
- Det kommer förmodligen att krävas separata bedömggrupper för forskning respektive utbildning. Som alltid då det handlar om bedömning inom forskningsområdet måste jävsproblematiken ägnas särskild uppmärksamhet. UKÄ måste kunna hantera denna på ett tillfredsställande sätt för att upprätthålla förtroendet för bedömningssystemet.
- Om granskningen av kvalitetssäkring av utbildning och forskning sker vid samma tillfälle finns det risk för alltför stor arbetsbelastning för lärosätena, något som i sin tur kan vålla kvalitetsproblem.
- UKÄ:s förslag på sanktioner i form av att koppla brister i forskning till forskarutbildningen är ologiskt och avfärdas bestämt av universitetet.

Universitetets utgångspunkter

Universitetskanslersämbetets (UKÄ) uppdrag har utökats från att gälla kvalitetssäkring av utbildning till att omfatta kvalitetssäkring av högskolans hela verksamhet, dvs. även forskning och samverkan. UKÄ ska vidareutveckla det nationella systemet för kvalitetssäkring i dialog med högskolesektorn så att det omfattar även kvalitetssäkring av forskning i enlighet med vad regeringen redovisar i propositionen *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft* (prop. 2016/17:50). Däri anger regeringen att ett av dess övergripande mål med forskningspolitiken är att det ska ske en övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen. Man konstaterar att statliga universitet och högskolor enligt lag har ett ansvar för att hög kvalitet nås i verksamheten och att det innebär ett ansvar för såväl forskningens förutsättningar och processer som dess resultat. Vidare påpekar regeringen att lärosätenas ansvar för kvalitetsarbetet förutsätter att de har ett väl etablerat internt system för kvalitetssäkring, och den välkomnar den utveckling som innebär att ett flertal lärosäten på eget initiativ även anlitar externa och oberoende sakkunniga för att utvärdera forskningens kvalitet och ge underlag för strategiska prioriteringar och beslut.

Lunds universitet genomförde år 2008 den första (RQ08) i en serie av kvalitetsutvärderingar, som omfattar universitetets samlade forskning. Planering pågår inför RQ20, dvs. den kvalitetsutvärdering som kommer att genomföras år 2020. Omfattande och återkommande utvärderingar av denna typ bidrar till att ge en objektiv bild av forskningens kvalitet och underlag för beslut. De bidrar emellertid även till medvetandegörande av, ökad förståelse för och reflektion kring forskningskvalitet på alla nivåer inom universitetet. De tydliggör också våra kunskapsmiljöer och belyser deras villkor samt bidrar till en breddad kvalitetskultur.

Därutöver, och oberoende av ovannämnda utvärderingar, finns inom universitetet ett flertal strukturer, processer och rutiner vars syfte är att kvalitetssäkra universitetets verksamhet. Som exempel kan nämnas organ som läraryrådsnämnder, forskningsnämnden och nämnden för utredning av vetenskaplig oredlighet, men också utbildningssatsningar och det administrativa expertstöd som tillhandahålls. Dessutom finns, som UKÄ påpekar i sin rapport, övergripande europeiska överenskommelser med betydelse för kvalitet inom rekrytering och karriärsystem att förhålla sig till, såsom Charter & Code. Universitetet har påbörjat arbetet med att ansluta sig till dessa.

Lunds universitet menar att internationellt stark forskning, samverkan och innovation behöver ges bästa möjliga förutsättningar och att forskning som är gränsöverskridande och risktagande behöver stimuleras. På motsvarande sätt behöver ömsesidigt berikande samverkansaktiviteter bejakas. När verksamheter, organisationsformer eller interna rutiner bedöms få det inte uppstå situationer då exempelvis framgångar inom samverkansområdet oreflekterat ställs i motsatsförhållande till god forskning eller utbildning, eller då risktagande i forskning ställs i motsatsförhållande till effektiv styrning och resursanvändning. Här ställs stora krav på bedömargrupperna och instruktionerna till dessa.

Övergripande synpunkter med anledning av UKÄ:s rapport

Utveckling av det befintliga systemet

UKÄ förväntas granska lärosätenas kvalitetssäkring, dvs. de sammanlagda åtgärder, eller de kvalitetssystem, som lärosätena etablerat för att säkerställa att kvalitetsmålen

nås. UKÄ förväntas inte bedöma forskningens kvalitet per se, utan detta åligger respektive lärosäte. Universitetet stödjer detta tillvägagångssätt. Det finns emellertid idag ingen vedertagen *good practice*, i form av en beskrivning av hur ett lärosätes kvalitetssäkring av forskning bör gestalta sig. Det är sannolikt – och bör också tillåtas vara – något som är beroende av lärosätet som sådant, dess ambitionsnivå vad gäller forskningens kvalitet och konkurrenskraft, samt den kontext det verkar i. Ett fullskaligt och forskningsintensivt svenskt universitet, som inom forskning, utbildning och samverkan agerar och konkurrerar på ett globalt plan möter andra utmaningar än en specialiserad, mindre högskola. Ett nationellt system som är konstruerat för att passa alla lärosäten riskerar att bygga på eftergifter och kompromisser, varför det inte nödvändigtvis blir tillräckligt för att bidra till stärkt kvalitet.

Universitetets bestämda uppfattning är att ett nationellt kvalitetssäkringssystem måste vara kvalitetsdrivande. I sin rapport välkomnar UKÄ att de svenska lärosätena tar initiativ till att tillsammans utarbeta ett ramverk för kvalitetssäkring av forskning i analogi med ESG, vilken tillämpas inom utbildningsområdet. Universitetet är positivt till förslaget och till att medverka i ett sådant utvecklingsarbete. Man bör dock vara uppmärksam på att det kan visa sig vara en svår utmaning att finna ett ramverk som alla lärosäten känner sig hemma i. Vidare anser universitetet att det kan bli svårt att finna lagom balans mellan ett övergripande ambitionsmål i form av ökad kvalitet i forskning och en generellt accepterad och inte alltför komplicerad modell för kvalitetssäkring – åtminstone om kvalitetssäkringen förutsätts leda till *ökad* kvalitet. Här finns också en fallgrop i form av att det, inte minst i samband med granskning, kan vara svårt att avhålla sig från att bedöma resultaten och forskningens kvalitet som sådan.

Universitetet konstaterar att det finns delprocesser/kvalitetsaspekter i lärosätenas verksamhet som kan behöva lyftas fram tydligare i det förestående utvecklingsarbetet såväl i lärosätenas arbete med ett ramverk som i UKÄ:s metodutvecklingsarbete. Exempel är: hur god forskningssed upprätthålls; hur lärosätet förebygger samt agerar vid oredlighet i forskning; stöd till unga forskare; utveckling eller avveckling av mindre framgångsrika delar av verksamheten; mångfaldsaspekter inom forskningen.

Ett stort utvecklingsarbete återstår för att nå fram till en hållbar metod och universitetet avråder bestämt från att skynda på utvecklingsprocessen. UKÄ bör vänta in ett ramverk innan bedömningsgrunderna definieras. Om pilottester ska genomföras bör de bygga på frivillighet. Rapporten ger ett bestämt intryck av att UKÄ anstränger sig för att minimera anpassningarna av det nuvarande kvalitetssäkringssystemet för att tillåta att forskningen och till den knutna samverkansaktiviteter inkluderas. Eftersom forskningsverksamhet har sina unika processer och traditioner rörande kvalitet kan det komma att visa sig att ett sådant konservativt tillvägagångssätt inte är tillräckligt. Skulle det visa sig mer funktionellt att skapa en helt egen komponent – granskning av lärosätenas kvalitetssäkring av forskning – bör UKÄ ha beredskap för att göra det vägvalet.

Tematiska utvärderingar

Universitetet är i det stora hela positivt till att systemet kan kompletteras med tematiska utvärderingar. Dessa bör dock inte vara för många eller omfattande. Risken att de huvudsakligen fokuserar på politiska, ibland kortsiktiga frågeställningar och mål bör beaktas och minimeras. I synnerhet bör de tematiska utvärderingarna frigöras från UKÄ:s bedömning av lärosätenas kvalitetssystem, då de senare måste ha ett mycket långsiktigt perspektiv.

Bedömargrupper

Universitetet ser inte att det är lämpligt eller praktiskt genomförbart att en och samma bedömargrupp bedömer utbildning och forskning. Det är alltför stora skillnader mellan huvudkomponenterna. Ett visst överlapp mellan bedömargrupperna för forskning respektive utbildning kan dock vara önskvärd. Kvalitet i granskningar kräver hög kompetens i bedömargruppen. Förutom hög kompetens inom respektive forsknings- och utbildningsområde kan kompetensen att bedöma effektiva och ändamålsenliga kvalitetssäkringssystem vara önskvärd. I synnerhet vid bedömning inom forskningsområdet är det viktigt att avstyra risken för jäv. Därför är det en fördel om internationella bedömare rekryteras.

Samverkan som en integrerad del av utbildning respektive forskning

UKÄ:s rapport är återhållsam vad gäller kvalitetssäkring av samverkan. Kvalitetssäkring inom samverkansområdet är måhända inte tillräckligt moget för att granskas för sig. Samverkan är visserligen en mycket viktig del av vår verksamhet, men universitetet anser att kvalitetssäkring av samverkan sker bäst som en integrerad del av granskningen inom vart och ett av områdena utbildning och forskning.

Övriga specifika synpunkter på UKÄ:s rapport

Universitetet är inte övertygat om att det är lämpligt att bedöma kvalitetssäkringen av utbildning och forskning vid samma tidpunkt. Det kan komma att medföra en alltför stor arbetsbörda för lärosätets verksamheter, något som i sin tur kan vålla kvalitetsstörningar.

Universitetet vill påpeka att kvantitativa bedömningsunderlag används ytterst marginellt vad gäller kvalitetssäkring av utbildning. De bör i första hand ses som komplement till de kvalitativa underlagen.

Det finns ingen anledning att ha mer än två steg i betygsskalan för forskning. Dessa bör vara godkänt eller icke godkänt. Återkoppling i form av hur ett lärosäte kan förbättra sitt kvalitetssystem är värdefullare än betyg.

Med anledning av UKÄ:s resonemang kring sanktioner vill universitetet understryka att det inte är logiskt att koppla brister inom kvalitetssäkringen av forskning till forskarutbildningen. Forskarutbildningen kvalitetssäkras redan, antingen som en del av UKÄ:s utbildningsutvärderingar eller som en del av lärosätets egna kvalitetssäkringssystem. Universitetet avfärdar därför förslaget.

Beslut

Beslut om att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av expert Magnus Edblad. I handläggningen har vicerektorerna Stacey Ristinmaa Sörensen och Bo-Anders Jönsson samt forskningshandläggare Tina Trollås deltagit.

Torbjörn von Schantz

Magnus Edblad
(Forskningservice)